

regnet til at beskæftige 1,000—1,200 Arbejdere. Stenbrudets Marked skulde ligge i Tyskland, og Produktionen var beregnet dels paa Skærver, dels paa Brosten, dels endelig paa Finhugning til Bygningsbrug o. lign. Jeg tror dog ikke, der nogen Sinde har været beskæftiget den fulde Styrke paa Hammeren, men det er ikke ret mange Aar siden, at der beskæftigedes 700—800 Arbejdere paa Hammerværket.

Den tyske Toldpolitik gjorde det imidlertid stedse vanskeligere at komme ind paa det tyske Marked med det færdige finere Arbejde, og for en halv Snes Aar siden maatte Værket fuldstændig ophøre med at eksportere den finere Sten til Udlandet; denne finere Stenhugning indskrænkedes for til sidst helt at ophøre. I de senere Aar er der ikke paa Hammeren produceret andet end Skærver og Brosten. Arbejdsstyrken er nu som Følge deraf ogsaa noget mindre — saa vidt jeg ved, er der for Øjeblikket paa Hammeren neppe beskæftiget 200 Mand.

Jeg antager, at adskillige ærede Medlemmer af det høje Ting nu gerne vilde have Oplysning om, hvorvidt det er en fordelagtig Handel for Staten at give 575,000 Kr. for Hammerpartiet. Jeg vil hertil svare, at Fordelen for Staten ganske beror paa, hvorledes man vil udnytte det Aktiv, man herved erhverver. Den egentlige Tanke med Erhvervelsen er jo at bringe dette smukke Parti af Danmark tilbage i den danske Stats Besiddelse. Det er meget betydelige Værdier, der Tid efter anden er bundne i Hammerværket. Jeg tror ikke, jeg overdriver, naar jeg siger, at det, saaledes som det nu erhverves af Staten, har kostet de nuværende Ejere ca. 2 Mill. Kr. Der er som nævnt ca. 369 Tdr. Land, hvoraf en lille Del dog tilhører den danske Stat, idet denne har et Par Fyr liggende paa Hammerplateauet. Desuden faar den Sønehavnen, en stor og brugbar Havn, som det er let at sejle ind i og ud af, en Havn, der er meget lidt udsat for at lide Overlast af Storme, og som kan modtage Skibe, der laster indtil 900 Tons. Fremdeles findes der paa Hammeren et meget stort og meget kostbart Materiel. Jeg skal saaledes nævne, at der er 40, ja, jeg tror over 40 Arbejderboliger, som alle er grundmurede og vel vedligeholdte, der er Bestyrerboliger og andre Bygninger, som er knyttede til Værket, foruden mange højst forskellige, meget kostbare Maskiner, Dampanlæg, Elektricitetsanlæg, Vognma-

teriel, Sporanlæg o. s. v., Anlæg, der har kostet mange Hundrede Tusinde Kroner; og Værkets Materiel er udmærket vedligeholdt. Den nuværende Ejer, Baron v. Ohlendorff i Hamborg, har aldrig vist sig smaalig i sit Forhold til Værket, og det forekommer mig ogsaa, man kan sige, at han skiller sig af med det paa en værdig Maade, idet han efter at have sat mange Hundrede Tusinde Kroner til derved har tilbudt den danske Stat det til en Pris, som ingenlunde kan siges at være urimelig. Den tyske Baron har heller ikke som Arbejdsgiver været anderledes end Arbejdsgivere i Almindelighed; han har ikke været ringere end de danske, og jeg vil blot udtale Ønsket om, at de, der kommer efter ham som Arbejdsgivere, maa være lige saa humane og lige saa kulante, som han har været; saa vil der i alt Fald ikke være særlig Grund til at klage.

Spørgsmaalet bliver nu: Hvad vil Staten bruge sit Værk til, hvad vil Staten bruge Hammerpartiet til? En Del af det kan straks tilplantes, det er kun en ringe Del af hele det store Parti, der anvendes til Stenbrydning. De mange Arbejdere og Funktionærer, som er knyttede til Hammerværket, er selvfølgelig ængstelige nu, de ved ikke, hvorledes deres Stilling vil blive i Fremtiden, og næsten hele deres Ve og Vel afhænger af, hvorledes Staten vil stille sig overfor Værkets fremtidige Drift. Selvfølgelig kan der ikke træffes nogen endelig Bestemmelse herom ved denne Behandling. Efter min Mening burde Staten selv drive dette Værk, det vilde ikke volde nogen Vanskelighed, saaledes som det er, med Arbejdere, som er vant til Arbejdet, med Maskiner og Materiel, der er i Brug og i en udmærket Stand. Der findes neppe i hele Norden noget Værk, der har et bedre og et mere vel vedligeholdt Materiel end Hammerværket, hvilket ogsaa fremgaar af det Tilbud om Forpagtning, der har været givet Staten. Mange af Arbejderne har været beskæftigede paa Værket, lige siden det blev anlagt, altsaa i ca. 25 Aar; jeg vil udtale Haabet om, at deres økonomiske Fremtid i nogen Maade vil blive sikret ved det Køb, Staten her foretager. Under alle Omstændigheder gaar jeg ud fra, at Værkets Drift vil blive opretholdt. Den højtærede Minister for offentlige Arbejder anfører jo i sin Indstilling herom til Finansudvalget, „at de nuværende Ejere af Stenbrudet formenes ikke længere at ville opretholde Driften af Brudet, men eventuelt vil søge ved Bortsalg af Byggegrunde at